

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

20 päivänä huhtikuuta 2023 *

Ennakkoratkaisupyyntö – Kilpailu – Vertikaaliset kilpailunrajoitukset – SEUT 101 artiklan 1 ja 2 kohta – Tehokkuusperiaate – Asetus (EY) N:o 1/2003 – 2 artikla – Direktiivi 2014/104/EU – 9 artiklan 1 kohta – Kansallisten kilpailuviranomaisten lopullisten päätösten, joissa todetaan kilpailuoikeuden sääntöjen rikkominen, sitova vaikutus – Ajallinen ja aineellinen soveltaminen – Unionin kilpailuoikeuden säännösten rikkomisen johdosta nostetut vahingonkorvaus- ja mitättömyyskantot

Asiassa C-25/21,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Juzgado de lo Mercantil n° 2 de Madrid (Madridin kauppatoimioistuin nro 2, Espanja) on esittänyt 30.11.2020 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 15.1.2021, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

ZA,

AZ,

BX,

CV,

DU ja

ET

vastaan

Repsol Comercial de Productos Petrolíferos SA,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Arabadjiev (esittelevä tuomari) sekä tuomarit P. G. Xuereb, A. Kumin, N. Wahl ja I. Ziemele,

julkisasiamies: G. Pitruzzella,

kirjaaja: johtava hallintovirkamies M. Ferreira,

* Oikeudenkäyntikieli: espanja.

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 19.5.2022 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- ZA, AZ, BX, CV, DU ja ET, edustajinaan A. Hernández Pardo, I. Sobrepera Millet ja L. Ruiz Ezquerra, abogados,
- Repsol Comercial de Productos Petrolíferos SA, edustajinaan M. P. Arévalo Nieto, Á. Requeijo Pascua ja M. Villarrubia García, abogados,
- Espanjan hallitus, asiamiehenään L. Aguilera Ruiz,
- Euroopan komissio, asiamiehinään F. Jimeno Fernández ja C. Urraca Caviedes,

kuultuaan julkisasiamiehen 8.9.2022 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee SEUT 101 artiklan 2 kohdan ja [SEUT 101 ja SEUT 102] artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16.12.2002 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 (EYVL 2003, L 1, s. 1) 2 artiklan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat yhtäältä ZA, AZ, BX, CV, DU ja ET (jäljempänä yhdessä KN:n perilliset) ja toisaalta Repsol Comercial de Productos Petrolíferos SA (jäljempänä Repsol) ja jossa on kyse KN:n perillisten nostamista kanteista, jotka koskevat heidän ja Repsolin välillä tehtyjen sopimusten mitättömyyttä ja kyseisten sopimusten vuoksi väitetysti aiheutuneiden vahinkojen korvaamista.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Asetus N:o 1/2003

- 3 Asetuksen N:o 1/2003 2 artiklassa, jonka otsikko on ”Todistustaakka”, säädetään seuraavaa:

”Kaikissa [SEUT 101 ja SEUT 102] artiklan soveltamisenmenettelyissä kansallisella ja yhteisön tasolla [SEUT 101] artiklan 1 kohdan tai [SEUT 102] artiklan määräysten rikkomista koskeva todistustaakka kuuluu osapuolelle tai viranomaiselle, joka väittää määräyksiä rikottavan. [SEUT 101] artiklan 3 kohdan edellytysten täyttymistä koskeva todistustaakka kuuluu sen sijaan sille yritykselle tai yritysten yhteenliittymälle, joka vetoaa kyseisestä kohdasta johtuvaan etuun.”

Direktiivi 2014/104/ETY

- 4 Tietyistä säännöistä, joita sovelletaan jäsenvaltioiden ja Euroopan unionin kilpailuoikeuden säännösten rikkomisen johdosta kansallisen lainsäädännön nojalla nostettuihin vahingonkorvauskanteisiin, 26.11.2014 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/104/EU (EUVL 2014, L 349, s. 1) johdanto-osan 34 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Sen varmistaminen, että [Euroopan] komissio ja kansalliset kilpailuviranomaiset voivat soveltaa SEUT 101 ja [SEUT] 102 artiklaa tehokkaasti ja johdonmukaisesti, edellyttää kaikkialla [Euroopan] unionissa yhteistä lähestymistapaa niiden vaikutusten osalta, joita kansallisten kilpailuviranomaisten lopullisilla rikkomista koskevilla päätöksillä on myöhempiin vahingonkorvauskanteisiin. Kyseiset päätökset hyväksytään vasta sen jälkeen, kun komissiolle on asetuksen (EY) N:o 1/2003 11 artiklan 4 kohdan nojalla tiedotettu suunnitellusta päätöksestä tai sellaisen puuttuessa muusta asiakirjasta, josta ilmenee ehdotettu toimintatapa, ja jos komissio ei ole aloittanut menettelyä, jonka vuoksi kansallinen kilpailuviranomainen menettää toimivaltansa mainitun asetuksen 11 artiklan 6 kohdan mukaisesti, komission olisi varmistettava unionin kilpailuoikeuden johdonmukainen soveltaminen antamalla kahdenvälisesti ja Euroopan kilpailuviranomaisten verkoston puitteissa opastusta kansallisille kilpailuviranomaisille. Jotta voitaisiin lisätä oikeusvarmuutta, varmistaa SEUT 101 ja [SEUT] 102 artiklan johdonmukainen soveltaminen, tehostaa vahingonkorvauskanteiden vaikutusta ja niihin liittyvää oikeudenkäyntimenettelyä sekä edistää sisämarkkinoiden toimintaa yritysten ja kuluttajien kannalta, kansallisen kilpailuviranomaisen tai muutoksenhakutuomioistuimen lopullisella ratkaisulla tekemää päätöstä, jonka mukaan SEUT 101 tai [SEUT] 102 artiklaa on rikottu, ei saisi riitauttaa uudelleen myöhemmissä vahingonkorvauskanteissa. Sen vuoksi tällaisen rikkomisen toteamisen olisi katsottava olevan peruuttamattomasti vahvistettu sellaisten kyseiseen rikkomiseen liittyvien vahingonkorvauskanteiden osalta, jotka on nostettu kansallisen kilpailuviranomaisen tai muutoksenhakutuomioistuimen jäsenvaltiossa. Rikkomisen toteamisen vaikutuksen olisi kuitenkin katettava vain rikkomisen luonne ja sen aineellinen, henkilöllinen, ajallinen ja alueellinen soveltamisala, sellaisena kuin kilpailuviranomainen tai muutoksenhakutuomioistuin ne määrittä toimivaltansa käyttäessään. Jos päätöksessä on todettu, että kansallisen kilpailuoikeuden säännöksiä on rikottu asiassa, jossa unionin ja kansallista kilpailuoikeutta sovelletaan rinnakkain, kyseisen rikkomisen olisi myös katsottava olevan peruuttamattomasti vahvistettu.”

- 5 Kyseisen direktiivin 1 artiklassa, jonka otsikko on ”Kohde ja soveltamisala”, säädetään seuraavaa:

”1. Tässä direktiivissä vahvistetaan tietyt säännöt, jotka ovat tarpeen sen varmistamiseksi, että yrityksen tai yritysten yhteenliittymän aiheuttaman kilpailuoikeuden rikkomisen johdosta vahinkoa kärsineet osapuolet voivat tosiasiallisesti käyttää oikeuttaan vaatia täysi korvaus tästä vahingosta kyseiseltä yritykseltä tai yritysten yhteenliittymältä. Siinä vahvistetaan säännöt, joilla edistetään vääristymätöntä kilpailua sisämarkkinoilla ja poistetaan sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan esteet varmistamalla kaikkialla unionissa samantasoinen suojele niille, jotka ovat kärsineet tällaista vahinkoa.

2. Tässä direktiivissä vahvistetaan säännöt kilpailuviranomaisten suorittaman kilpailusääntöjen täytäntöönpanon ja kansallisissa tuomioistuimissa käsiteltäviin vahingonkorvauskanteisiin perustuvan kilpailusääntöjen täytäntöönpanon yhteensovittamiseksi.”

6 Mainitun direktiivin 9 artiklassa, jonka otsikko on ”Kansallisten päätösten vaikutus”, säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kilpailuoikeuden rikkominen, joka on todettu kansallisen kilpailuviranomaisen tai muutoksenhakutuomioistuimen lopullisella päätöksellä, katsotaan peruuttamattomasti vahvistetuksi niiden kansallisissa tuomioistuimissa SEUT 101 tai [SEUT] 102 artiklan taikka kansallisen kilpailuoikeuden nojalla nostettua vahingonkorvauskannetta varten.

2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että jos 1 kohdassa tarkoitettu lopullinen päätös tehdään toisessa jäsenvaltiossa, kyseinen lopullinen päätös voidaan esittää kansallisissa tuomioistuimissa kansallisen lainsäädännön mukaisesti ainakin alustavana näyttönä siitä, että kilpailuoikeuden rikkominen on tapahtunut, ja että tarvittaessa sitä voidaan arvioida osapuolten toimittamien muiden todisteiden ohella.

3. Tämä artikla ei rajoita SEUT 267 artiklan mukaisia kansallisten tuomioistuinten oikeuksia ja velvollisuuksia.”

7 Saman direktiivin 21 artiklan, jonka otsikko on ”Saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on saatettava tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 27 päivänä joulukuuta 2016. Niiden on viipymättä toimitettava nämä säännökset kirjallisina komissiolle.

Näissä jäsenvaltioiden antamissa säädöksissä on viitattava tähän direktiiviin tai niihin on liitettävä tällainen viittaus, kun ne julkaistaan virallisesti. Jäsenvaltioiden on säädettävä siitä, miten viittaukset tehdään.”

8 Kyseisen direktiivin 22 artiklassa, jonka otsikko on ”Ajallinen soveltaminen”, säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kansallisia säädöksiä, jotka on 21 artiklan nojalla annettu tämän direktiivin aineellisten säännösten noudattamiseksi, ei sovelleta taannehtivasti.

2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että 21 artiklan nojalla annettuja muita kuin 1 kohdassa tarkoitettuja kansallisia säädöksiä ei sovelleta vahingonkorvauskanteisiin, jotka on nostettu kansallisessa tuomioistuimessa ennen 26 päivää joulukuuta 2014.”

Espanjan oikeus

9 Kilpailun suojaamisesta 3.7.2007 annetun lain 15/2007 (Ley 15/2007 de Defensa de la Competencia; BOE nro 159, 4.7.2007, s. 28848), sellaisena kuin se on muutettuna Euroopan unionin direktiivien täytäntöönpanosta rahoituksen, kaupan ja terveyden alalla sekä työntekijöiden lähettämisen osalta 26.5.2017 annetulla kuninkaan asetuksella 9/2017 (Real

Decreto-ley 9/2017, por el que se transponen directivas de la Unión Europea en los ámbitos financiero, mercantil y sanitario, y sobre el desplazamiento de trabajadores; BOE nro 126, 27.5.2017, s. 42820), 75 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Espanjan kilpailuviranomaisen tai Espanjan muutoksenhakutuomioistuimen lopullisella ratkaisulla todettu kilpailuoikeuden rikkominen katsotaan peruuttamattomasti vahvistetuksi Espanjan tuomioistuimessa nostettavaa vahingonkorvauskannetta varten.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 10 KN:n perilliset ovat KN:n rakentaman huoltoaseman omistajia. Yhtäältä KN tai KN:n perilliset ja toisaalta Repsol tekivät vuosina 1987–2009 useita polttoaineiden yksinostosopimuksia.
- 11 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että 1.7.1987 ja 1.2.1996 tehdyt kaksi ensimmäistä sopimusta olivat ”jälleenmyyntisopimuksia” ja että omistusoikeus Repsolin toimittamaan polttoaineeseen siirtyi KN:lle tai KN:n perillisille, kun se siirrettiin kyseisen huoltoaseman säiliöön. Kyseisissä sopimuksissa määrättiin, että huoltoasemayrittäjän palkkio muodostui provisiosta, jonka tämä saattoi pidättää Repsolin suosittelemasta polttoaineen vähittäismyyntihinnasta.
- 12 Asociación de Propietarios de Estaciones de Servicio y Unidades de Suministro de Andalucía (Andalusian huoltoasemien ja jakeluyksiköiden omistajien yhdistys, Espanja) teki 27.4.1999 toimivaltaisille viranomaisille kantelun useista jalostusyhtiöistä, mukaan lukien Repsol, kansallisen kilpailuoikeuden ja yhteisön kilpailuoikeuden rikkomisen perusteella.
- 13 Tribunal de Defensa de la Competencia (kilpailuneuvosto, Espanja) totesi 11.7.2001 tekemällään päätöksellä (jäljempänä vuoden 2001 päätös), että Repsol oli rikkonut kilpailusääntöjä vahvistamalla polttoaineen vähittäismyyntihinnat sopimussuhteissaan tiettyjen espanjalaisten huoltoasemien kanssa. Se määräsi Repsolin lopettamaan kyseisen rikkomisen.
- 14 Tämä ratkaisu, jonka pätevyys Repsol riitautti, vahvistettiin Audiencia Nacionalin (valtakunnallinen ylioikeus, Espanja) 11.7.2007 antamalla tuomiolla. Repsol valitti kyseisestä tuomiosta Tribunal Supremoon (ylin tuomioistuin, Espanja), joka hylkäsi valituksen 17.11.2010 antamallaan tuomiolla. Vuoden 2001 päätöksestä tuli siten lopullinen.
- 15 KN:n perilliset tekivät 22.2.2001, 22.2.2006 ja 17.7.2009 Repsolin kanssa kolme muuta sopimusta. Viimeksi mainituissa sopimuksissa, jotka myös olivat jälleenmyyntisopimuksia, sovittiin Repsolin yksinomaisesta toimitusvelvoitteesta.
- 16 Comisión Nacional de la Competencia (kansallinen kilpailuviranomainen, Espanja) suoritti tutkimuksen ja teki sen jälkeen 30.7.2009 päätöksen (jäljempänä vuoden 2009 päätös), jolla se määräsi tietyille jalostusyhtiöille, mukaan lukien Repsol, seuraamuksia siitä, että ne olivat epäsuorasti vahvistaneet kyseessä olevien huoltoasemien käyttämän polttoaineen vähittäismyyntihinnan. Mainittu viranomainen totesi Repsolin rikkoneen EY 81 artiklan 1 kohtaa (josta on tullut SEUT 101 artiklan 1 kohta) ja kilpailun suojaamisesta 17.7.1989 annetun lain 16/1989 (Ley 16/1989 de Defensa de la Competencia; BOE nro 170, 18.7.1989, s. 22747) 1 §:ää.
- 17 Vuoden 2009 päätös, josta nostettiin kumoamiskanne, pysytettiin Tribunal Supremoon 22.5. ja 2.6.2015 antamalla tuomioilla, ja siitä tuli lopullinen.

- 18 Kansallinen kilpailuviranomainen teki erään valvontamenettelyn yhteydessä kolme päätöstä, joissa se totesi Repsolin jatkaneen kilpailuoikeuden säännösten rikkomista vuoteen 2019 saakka.
- 19 Tässä tilanteessa KN:n perilliset nostivat vuosien 2001 ja 2009 päätösten seurauksena ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa eli Juzgado de lo Mercantil n° 2 de Madridissa (Madridin kauppatuomioistuin nro 2, Espanja) SEUT 101 artiklan 2 kohdan nojalla yhtäältä Repsolin kanssa tehtyjä sopimuksia koskevan mitättömyyskanteen sillä perusteella, että kyseinen yhtiö oli SEUT 101 artiklan 1 kohdan vastaisesti vahvistanut kyseessä olevien lämmityspolttoaineiden ja moottoripolttoaineiden vähittäismyyntihinnan, ja toisaalta vahingonkorvauskanteen kyseisistä sopimuksista väitetysti aiheutuneen vahingon korvaamiseksi. Näyttääkseen toteen kyseessä olevan rikkomisen KN:n perilliset tukeutuvat kanteissaan vuosien 2001 ja 2009 päätöksiin.
- 20 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin muistuttaa, että asetuksen N:o 1/2003 2 artiklan mukaan SEUT 101 artiklan rikkomista koskeva todistustaakka kuuluu osapuolelle, joka väittää määräystä rikotun.
- 21 Toiseksi se huomauttaa, että direktiivin 2014/104 9 artiklan 1 kohdan mukaan kantaja voi vahingonkorvauskanteen, joka nostetaan lopulliseksi tulleen kansallisen kilpailuviranomaisen päätöksen jälkeen, yhteydessä lähtökohtaisesti täyttää sille kilpailusääntöjen rikkomisen osalta asetetun todistustaakan osoittamalla, että kyseinen päätös koskee nimenomaan kyseessä olevaa sopimussuhdetta.
- 22 Kansallisen oikeuskäytännön mukaan KN:n perillisten nostaman kaltaisen SEUT 101 artiklan 2 kohtaan perustuvan mitättömyyskanteen yhteydessä kansallisen kilpailuviranomaisen lopullisella päätöksellä ei ole sitovaa vaikutusta, jos asiassa ei ole osoitettu, että kilpailuviranomaisen päätöksessä todettu kilpailusääntöjen rikkominen ja kyseisen kanteen kohteena oleva väitetty kilpailusääntöjen rikkominen ovat samat ja että kyseisen rikkomisen vahingonkärsijänä on ollut juuri kantaja eikä toinen henkilö.
- 23 Niinpä on tarpeen tarkastella erikseen riidan kohteena olevaa sopimussuhdetta ja osoittaa, että hintojen vahvistamista koskevasta käytännöstä on kärsinyt vahinkoa juuri huoltoasemayrittäjänä oleva kantaja eikä toinen henkilö.
- 24 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää, että kansallisen oikeuskäytännön mukaan on niin, että muun muassa silloin, kun kansallisen kilpailuviranomaisen lopullisessa päätöksessä todettu rikkominen ja SEUT 101 artiklan 2 kohdan mukaisen mitättömyyskanteen kohteena oleva rikkominen eivät ole samat, tällainen päätös ei ole edes indisio kilpailusääntöjen rikkomisesta.
- 25 Niinpä nyt käsiteltävässä asiassa on sen mielestä katsottava, että KN:n perillisten on saadaksen ratkaisun, jossa pääasiassa kyseessä olevat sopimukset todetaan mitättömiksi, esitettävä kyseisessä tuomioistuimessa uudelleen se näyttö, joka sisältyi kansallisten kilpailuviranomaisten tutkimaan hallinnolliseen asiakirja-aineistoon.
- 26 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo tässä yhteydessä, että kansallisen kilpailuviranomaisen lopullisten päätösten sitovien vaikutusten kieltäminen johtaisi SEUT 101 artiklan vastaisten sopimusten voimassa pysymiseen.

- 27 Kyseisen tuomioistuimen mukaan KN:n perillisten voidaan katsoa täyttäneen asetuksen N:o 1/2003 2 artiklan mukaisen näyttövelvollisuutensa ainoastaan, jos he onnistuvat osoittamaan, että kyseiset sopimukset liittyvät ajallisesti ja alueellisesti niihin käytäntöihin, joista kansalliset kilpailuviranomaiset määräisivät lopullisissa päätöksissään seuraamuksia, sekä kyseisten viranomaisten tutkimiin sopimustyyppisiin, ja onnistuvat siten osoittamaan sen SEUT 101 artiklan rikkomisen, jota heidän kanteensa koskee.
- 28 Tässä tilanteessa Juzgado de lo Mercantil n° 2 de Madrid on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) Jos kantaja osoittaa, että hänen yksinomainen toimitus- ja merkkihuoltamosopimussuhteensa (komissiojärjestelmässä tai lopullista kauppaa koskevassa järjestelmässä, johon kuuluu alennus ohjevähittäishinnasta) REPSOLin kanssa kuului kansallisten kilpailuviranomaisten tutkimaan alueelliseen ja ajalliseen asiayhteyteen, onko katsottava, että sopimussuhde kuuluu Tribunal de Defensa de la Competencia 11.7.2001 tekemän päätöksen (asia 490/00 REPSOL) ja/tai kansallisen kilpailuviranomaisen 30.7.2009 tekemän päätöksen (asia 652/07 REPSOL/CEPSA/BP) soveltamisalaan, jolloin asetuksen N:o 1/2003 2 artiklan edellytykset täyttyvät näiden päätösten perusteella kilpailusääntöjen rikkomista koskevan todistustaakan osalta?
- 2) Mikäli [ensimmäiseen] kysymykseen vastataan myöntävästi ja tässä asiassa osoitetaan, että sopimussuhde kuuluu 11.7.2001 tehdyn Tribunal de Defensa de la Competencia päätöksen (asia 490/00 REPSOL) ja/tai 30.7.2009 tehdyn kansallisen kilpailuviranomaisen päätöksen (asia 652/07 REPSOL/CEPSA/BP) soveltamisalaan, onko tästä välttämättä seurattava, että sopimus todetaan mitättömäksi SEUT 101 artiklan 2 kohdan nojalla?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

Alustavat huomautukset

- 29 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittaa direktiiviin 2014/104 ja erityisesti sen 9 artiklan 1 kohtaan. Kyseinen säännös voi kuitenkin olla merkityksellinen pääasian ratkaisun kannalta vain, jos kyseinen oikeusriita kuuluu sen aineelliseen ja ajalliseen soveltamisalaan.
- 30 Tässä yhteydessä on mainittava direktiivin 2014/104 9 artiklan aineellisesta soveltamisalasta, että kuten kyseisen direktiivin otsikosta ja sen 1 artiklasta, jonka otsikko on ”Kohde ja soveltamisala”, ilmenee, mainitussa direktiivissä vahvistetaan tiettyjä säännöksiä, jotka koskevat jäsenvaltioiden ja unionin kilpailuoikeuden säännösten rikkomisen johdosta kansallisella tasolla nostettavia vahingonkorvauskanteita.
- 31 Tästä seuraa, että direktiivin 2014/104, mukaan lukien sen 9 artikla, aineellinen soveltamisala rajoittuu ainoastaan kilpailusääntöjen rikkomisen perusteella nostettaviin vahingonkorvauskanteisiin eikä se siten ulotu muuntymyypisiin kilpailuoikeuden säännösten rikkomista koskeviin kanteisiin, kuten esimerkiksi SEUT 101 artiklan 2 kohdan nojalla nostettaviin mitättömyyskanteisiin.

- 32 Tästä seuraa, että KN:n perillisten SEUT 101 artiklan 2 kohdan nojalla nostama mitättömyyskanne ei kuulu direktiivin 2014/104 aineelliseen soveltamisalaan.
- 33 Kyseisen direktiivin 9 artiklan 1 kohdan ajallisesta sovellettavuudesta KN:n perillisten vahingonkorvauskanteeseen on muistutettava, että mainitun direktiivin säännösten ajallisen sovellettavuuden määrittämiseksi on selvítettävä ensinnäkin, onko asianomainen säännös aineellinen säännös (tuomio 22.6.2022, Volvo ja DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, 38 kohta).
- 34 Jos direktiivin 2014/104 9 artiklan 1 kohtaa olisi pidettävä ”aineellisena säännöksenä”, on – koska nyt käsiteltävässä asiassa on kiistatonta, että kyseinen direktiivi saatettiin osaksi Espanjan oikeusjärjestystä viisi kuukautta kyseisen direktiivin 21 artiklassa säädetyn täytäntöönpanolle varatun määräajan päättymisen jälkeen, sillä mainitun direktiivin täytäntöönpanemiseksi annettu kuninkaan asetus 9/2017 tuli voimaan 27.5.2017 – toiseksi selvítettävä, onko pääasiassa kyseessä oleva tilanne – siltä osin kuin sitä ei voida luonnehtia uudeksi – täysin toteutunut ennen kyseisen direktiivin täytäntöönpanolle varatun määräajan päättymispäivää 27.12.2016 vai ovatko sen vaikutukset jatkuneet kyseisen määräajan päättymisen jälkeen (ks. vastaavasti tuomio 22.6.2022, Volvo ja DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, 42 ja 48 kohta).
- 35 Jos kyseistä säännöstä on pidettävä ”menettelysäännöksenä”, sitä katsotaan voitavan soveltaa kyseessä olevaan oikeudelliseen tilanteeseen sinä päivänä, jona se tulee voimaan (ks. vastaavasti tuomio 3.6.2021, Jumbocarry Trading, C-39/20, EU:C:2021:435, 28 kohta).
- 36 Ensinnäkin on muistutettava sen osalta, onko direktiivin 2014/104 9 artiklan 1 kohta luonteeltaan aineellinen säännös, että kyseisen säännöksen mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kilpailuoikeuden rikkominen, joka on todettu kansallisen kilpailuviranomaisen tai muutoksenhakutuomioistuimen lopullisella päätöksellä, katsotaan peruuttamattomasti vahvistetuksi niiden kansallisissa tuomioistuimissa SEUT 101 tai SEUT 102 artiklan taikka kansallisen kilpailuoikeuden nojalla nostettua vahingonkorvauskannetta varten.
- 37 Kyseisen säännöksen sanamuodosta ilmenee, että siinä annetaan kansallisen kilpailuviranomaisen lopullisille päätöksille tai tarvittaessa muutoksenhakutuomioistuimen päätöksille, joissa todetaan kilpailuoikeuden rikkominen, sitova vaikutus saman jäsenvaltion, jossa kyseinen viranomainen käyttää toimivaltaansa, tuomioistuimessa nostettavia vahingonkorvauskanteita varten.
- 38 Erityisesti on mainittava, että direktiivin 2014/104 9 artiklan 1 kohdassa säädetään kilpailuoikeuden rikkomista koskevasta olettamasta, jota ei voida kumota.
- 39 Koska – kuten unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee – kilpailuoikeuden rikkominen, kyseisestä rikkomisesta seurannut vahinko, kyseisen vahingon ja kyseisen rikkomisen välinen syy-yhteys sekä tieto tähän rikkomiseen syyllistyneestä ovat välttämättömiä seikkoja, jotka vahinkoa kärsineellä henkilöllä on oltava tiedossaan vahingonkorvauskanteen nostamista varten (ks. vastaavasti tuomio 22.6.2022, Volvo ja DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, 60 kohta), on katsottava, että direktiivin 2014/104 9 artiklan 1 kohta koskee yhtä kilpailusääntöjen rikkomista koskevan vahingonkorvausvastuun syntymisen osatekijää, ja sitä on tästä syystä pidettävä aineellisena säännöksenä, kuten julkisasiamies olennaisilta osin esittää ratkaisuehdotuksensa 64 kohdassa.
- 40 On siis katsottava, että direktiivin 2014/104 9 artiklan 1 kohta on kyseisen direktiivin 22 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu aineellinen säännös.

- 41 Kuten edellä 34 kohdasta ilmenee, direktiivin 2014/104 9 artiklan 1 kohdan ajallisen sovellettavuuden määrittämiseksi on toiseksi tarkastettava, oliko pääasiassa kyseessä oleva tilanne täysin toteutunut ennen kyseisen direktiivin täytäntöönpanolle varatun määräajan päättymistä vai jatkuvatko sen vaikutukset kyseisen määräajan päättymisen jälkeen.
- 42 Tässä tarkoituksessa on otettava huomioon direktiivin 2014/104 9 artiklan 1 kohdan luonne ja toimintamekanismi (ks. vastaavasti tuomio 22.6.2022, Volvo ja DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, 49 ja 100 kohta).
- 43 Kuten edellä 38 kohdasta ilmenee, kyseisessä säännöksessä vahvistetaan oletttama, jonka mukaan kansallisen kilpailuviranomaisen lopullisessa päätöksessä tai muutoksenhakutuomioistuimen päätöksessä todettu kilpailuoikeuden rikkominen on katsottava peruuttamattomasti vahvistetuksi sellaista kilpailuoikeuden rikkomiseen perustuvaa vahingonkorvauskannetta varten, joka on nostettu tällaisten päätösten jälkeen saman jäsenvaltion, jossa kyseinen viranomainen ja muutoksenhakutuomioistuin käyttävät toimivaltaansa, tuomioistuimessa.
- 44 Koska unionin lainsäätäjän yksilöimä seikka, jonka perusteella kyseessä oleva rikkominen katsotaan peruuttamattomasti vahvistetuksi kyseessä olevaa vahingonkorvauskannetta varten, on se ajankohta, jona kyseisestä päätöksestä on tullut lopullinen, on tarkistettava, edeltääkö kyseinen päivämäärä direktiivin 2014/104 täytäntöönpanolle asetetun määräajan päättymispäivää, koska direktiiviä ei saatettu osaksi Espanjan oikeutta kyseisessä määräajassa.
- 45 Nyt käsiteltävässä asiassa unionin tuomioistuimen käytettävissä olevasta asiakirja-aineistosta ilmenee yhtäältä, että vuoden 2001 päätöksestä tuli lopullinen Tribunal Supremon 17.11.2010 antaman tuomion seurauksena. Toisaalta vuoden 2009 päätöksestä tuli lopullinen Tribunal Supremon 22.5. ja 2.6.2015 antamien tuomioiden seurauksena. Kyseisistä päätöksistä tuli siten lopullisia ennen direktiivin 2014/104 täytäntöönpanolle varatun määräajan päättymistä. Tästä seuraa, että pääasioissa kyseessä olevat tilanteet olivat täysin toteutuneet.
- 46 Kun otetaan huomioon direktiivin 2014/104 22 artiklan 1 kohta, on siten katsottava, että kyseisen direktiivin 9 artiklan 1 kohtaa ei voida soveltaa ajallisesti vahingonkorvauskanteisiin, jotka on nostettu kansallisten kilpailuviranomaisten sellaisten päätösten jälkeen, joista on tullut lopullisia ennen mainitun direktiivin täytäntöönpanolle varatun määräajan päättymistä.
- 47 Niinpä nyt käsiteltävässä asiassa kansallinen säännöstö, sellaisena kuin toimivaltaiset kansalliset tuomioistuimet ovat sitä tulkinneet, on tutkittava erityisesti SEUT 101 artiklan, sellaisena kuin se on pantu täytäntöön asetuksen N:o 1/2003 2 artiklalla, kannalta.

Asiakysymys

- 48 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ensimmäisellä kysymyksellään lähinnä, onko SEUT 101 artiklaa, sellaisena kuin se on pantu täytäntöön asetuksen N:o 1/2003 2 artiklalla ja luettuna yhdessä tehokkuusperiaatteen kanssa, tulkittava siten, että kantajan on katsottava osoittaneen kansallisen kilpailuviranomaisen päätöksessä, josta on nostettu kumoamiskanne toimivaltaisissa kansallisissa tuomioistuimissa mutta josta on tullut lopullinen kyseisten tuomioistuinten pysytettyä sen, todetun kilpailuoikeuden rikkomisen sekä SEUT 101 artiklan 2 kohdan nojalla nostetun mitättömyyskanteen että SEUT 101 artiklan rikkomisen perusteella nostetun vahingonkorvauskanteen yhteydessä, kunnes toisin todistetaan, jolloin

- kyseisessä 2 artiklassa määritelty todistustaakka siirtyy vastaajalle, kunhan kanteiden kohteena olevan väitetyn rikkomisen ajallinen ja alueellinen ulottuvuus on sama kuin kyseisessä päätöksessä todetun rikkomisen ajallinen ja alueellinen ulottuvuus.
- 49 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin oikeudella perustetaan yksityisille velvoitteiden lisäksi oikeuksia, joista tulee osa heidän oikeudellista asemaansa. Nämä oikeudet voivat syntyä siten, että ne nimenomaisesti annetaan perussopimuksissa, mutta myös siten, että ne johtuvat perussopimuksissa yksityisille, jäsenvaltioille ja unionin toimielimille asetetuista, tarkasti määritellyistä velvoitteista (tuomio 11.11.2021, Stichting Cartel Compensation ja Equilib Netherlands, C-819/19, EU:C:2021:904, 47 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 50 On huomautettava, että SEUT 101 artiklan 1 kohta ja SEUT 102 artikla tuottavat välittömiä oikeusvaikutuksia yksityisten välisissä suhteissa ja niillä perustetaan yksityisten hyväksi oikeuksia, joita kansallisten tuomioistuinten on suojeltava (tuomio 14.3.2019, Skanska Industrial Solutions ym., C-724/17, EU:C:2019:204, 24 kohta).
- 51 Kyseisten määräysten täysi tehokkuus ja erityisesti niissä ilmaistujen kieltojen tehokas vaikutus vaarantuisi, jos kaikki henkilöt eivät voisi vaatia sellaisen vahingon korvaamista, joka heille on aiheutunut sopimuksesta tai menettelystä, joka voi rajoittaa tai vääristää kilpailua (ks. vastaavasti tuomio 14.3.2019, Skanska Industrial Solutions ym., C-724/17, EU:C:2019:204, 25 kohta ja tuomio 28.3.2019, Cogeco Communications, C-637/17, EU:C:2019:263, 39 kohta).
- 52 Unionin kilpailusääntöjen rikkomiseen perustuvilla vahingonkorvauskanteilla, jotka nostetaan kansallisissa tuomioistuimissa, varmistetaan nimittäin SEUT 101 artiklan täysi tehokkuus ja erityisesti sen 1 kohdassa esitetyn kiellon tehokas vaikutus ja parannetaan siten unionin kilpailusääntöjen toimivuutta, koska ne ovat omiaan vähentämään sellaisten usein peiteltyjen sopimusten tai menettelytapojen houkuttelevuutta, jotka voivat rajoittaa tai vääristää kilpailua (ks. vastaavasti tuomio 11.11.2021, Stichting Cartel Compensation ja Equilib Netherlands, C-819/19, EU:C:2021:904, 50 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 53 Kuten julkisasiamies on esittänyt ratkaisuehdotuksensa 82 kohdassa, sama koskee SEUT 101 artiklan 2 kohdan nojalla nostettuja mitättömyyskanteita.
- 54 Jokaisella on näet oikeus vedota tuomioistuimessa SEUT 101 artiklan 1 kohdan rikkomiseen ja siten siihen, että kyseisessä määräyksessä kielletty sopimus tai päätös on SEUT 101 artiklan 2 kohdan perusteella mitätön, ja vaatia aiheutuneen vahingon korvaamista, jos mainitun vahingon ja kyseisen sopimuksen tai päätöksen välillä on syy-yhteys (ks. vastaavasti tuomio 11.11.2021, Stichting Cartel Compensation ja Equilib Netherlands, C-819/19, EU:C:2021:904, 49 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 55 Kuten vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, kansallisten tuomioistuinten, joiden tehtävänä on toimivaltansa rajoissa soveltaa unionin oikeussääntöjä, on paitsi varmistettava, että nämä oikeussäännöt saavat täysimääräisesti aikaan vaikutuksensa, myös suojeltava niitä oikeuksia, joita niissä annetaan yksityisille. Unionin oikeuden säännösten ja määräysten välittömään oikeusvaikutukseen perustuvan yksityisten oikeussuojan varmistaminen kuuluu kansallisille tuomioistuimille (tuomio 11.11.2021, Stichting Cartel Compensation ja Equilib Netherlands, C-819/19, EU:C:2021:904, 52 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 56 Tässä yhteydessä on muistutettava, että asetuksen N:o 1/2003 2 artiklan mukaan kaikissa SEUT 101 ja SEUT 102 artiklan soveltamismenettelyissä kansallisella ja yhteisön tasolla SEUT 101 artiklan 1 kohdan tai SEUT 102 artiklan rikkomista koskeva todistustaakka kuuluu osapuolelle tai viranomaiselle, joka väittää kyseisiä määräyksiä rikottavan.
- 57 Asetuksen N:o 1/2003 2 artiklassa säädetään nimenomaisesti todistustaakasta, myös niiden tilanteiden osalta, joissa SEUT 101 artiklan 2 kohdan mukaiset mitättömyyskanteet ja/tai kilpailuoikeuden rikkomiseen perustuvat vahingonkorvauskanteet on nostettu pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen kansallisen kilpailuviranomaisen lopullisen päätöksen jälkeen, mutta asetuksessa N:o 1/2003 ei kuitenkaan ole säännöksiä tällaisten päätösten vaikutuksista kyseisten kahden kannetyypin yhteydessä.
- 58 Jos unioni ei ole antanut asiaa koskevia aineellisesti tai ajallisesti sovellettavia säännöksiä, kunkin jäsenvaltion sisäisessä oikeusjärjestyksessä on annettava tarkemmat säännökset siitä, miten oikeutta vaatia sopimuksen tai päätöksen mitättömäksi toteamista SEUT 101 artiklan 2 kohdan perusteella sekä oikeutta vahingonkorvaukseen SEUT 101 artiklan rikkomisen perusteella käytetään, mukaan lukien säännökset kansallisten kilpailuviranomaisten lopullisten päätösten sitovista vaikutuksista tämäntyyppisten kanteiden yhteydessä, edellyttäen, että vastaavuusperiaatetta ja tehokkuusperiaatetta noudatetaan (ks. vastaavasti tuomio 28.3.2019, Cogeco Communications, C-637/17, EU:C:2019:263, 42 kohta).
- 59 Säännökset sellaisia oikeussuojakeinoja varten, joilla pyritään turvaamaan unionin oikeuden välittömään oikeusvaikutukseen perustuvat yksityisten oikeudet, eivät siis saa olla epäedullisempia kuin ne, jotka koskevat samankaltaisia luonteeltaan jäsenvaltion sisäisiä oikeussuojakeinoja (vastaavuusperiaate), eivätkä ne saa olla sellaisia, että unionin oikeusjärjestyksessä vahvistettujen oikeuksien käyttäminen on käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa (tehokkuusperiaate) (tuomio 28.3.2019, Cogeco Communications, C-637/17, EU:C:2019:263, 43 kohta).
- 60 Erityisesti on mainittava, että edellä 58 kohdassa tarkoitettut tarkemmat säännökset eivät saa haitata SEUT 101 ja SEUT 102 artiklan tehokasta soveltamista, ja ne on mukautettava kilpailuoikeudellisten asioiden erityispiirteisiin, jotka edellyttävät lähtökohtaisesti monitahoista tosiseikkojen ja taloudellisten seikkojen analysointia (ks. vastaavasti tuomio 28.3.2019, Cogeco Communications, C-637/17, EU:C:2019:263, 44, 46 ja 47 kohta).
- 61 Kuten julkisasiamies on esittänyt ratkaisuehdotuksensa 91 ja 92 kohdassa, oikeutta korvaukseen SEUT 101 artiklan rikkomisen perusteella olisi suhteettoman vaikeaa käyttää, jos kilpailuviranomaisten lopullisilla päätöksillä ei katsottaisi olevan vahingonkorvauskanteen tai kyseisessä artiklassa kiellettyjen sopimusten tai päätösten mitättömäksi toteamista koskevien kanteiden yhteydessä minkäänlaista vaikutusta.
- 62 SEUT 101 ja SEUT 102 artiklan tehokkaan soveltamisen varmistamiseksi muun muassa sellaisten SEUT 101 artiklan 2 kohtaan perustuvien mitättömyyskanteiden ja sellaisten kilpailusääntöjen rikkomiseen perustuvien vahingonkorvauskanteiden yhteydessä, jotka on nostettu sellaisen kansallisen kilpailuviranomaisen päätöksen jälkeen, josta on nostettu kumoamiskanne toimivaltaisissa kansallisissa tuomioistuimissa mutta josta on tullut lopullinen kyseisten tuomioistuinten pysytettyä sen ja johon ei voida enää hakea muutosta tavanomaisilla muutoksenhakukeinoilla, on katsottava erityisesti, että tällaisia kanteita koskevissa oikeudenkäynneissä, jotka on pantu vireille saman jäsenvaltion tuomioistuimissa, jossa kyseinen viranomainen käyttää toimivaltaansa, se, että mainittu viranomainen toteaa kilpailuoikeuden

rikkomisen, on osoitus tällaisesta rikkomisesta, kunnes toisin todistetaan, mikä on vastaajan tehtävä, kunhan kanteen kohteena olevan rikkomisen luonne sekä aineellinen, henkilöllinen, ajallinen ja alueellinen ulottuvuus vastaavat kyseisessä päätöksessä todetun rikkomisen luonnetta sekä aineellista, henkilöllistä, ajallista ja alueellista ulottuvuutta.

- 63 Niinpä on katsottava, että tällaisissa oikeudenkäynneissä kantajan on katsottava osoittaneen tällaisessa päätöksessä todetun unionin kilpailuoikeuden rikkomisen, kunnes toisin todistetaan, jolloin asetuksen N:o 1/2003 2 artiklassa määritelty todistustaakka siirtyy vastaajalle, kunhan kantajan nostaman kanteen kohteena olevan väitetyn rikkomisen luonne sekä aineellinen, henkilöllinen, ajallinen ja alueellinen ulottuvuus vastaavat mainitussa päätöksessä todetun rikkomisen luonnetta sekä aineellista, henkilöllistä, ajallista ja alueellista ulottuvuutta.
- 64 Lisäksi on mainittava, että jos tämäntyyppisessä päätöksessä todetun kilpailusääntöjen rikkomisen tekijä, luonne, oikeudellinen luonnehdinta, kesto ja alueellinen ulottuvuus ovat vain osittain yhteneväiset kyseessä olevan kanteen kohteena olevan rikkomisen tekijän, luonteen, oikeudellisen luonnehdinnan, keston ja alueellisen ulottuvuuden kanssa, tällaiseen päätökseen sisältyvät toteamukset eivät välttämättä ole täysin merkityksettömiä, vaan ne ovat indisio niiden tosiseikkojen olemassaolosta, joihin kyseiset toteamukset liittyvät, kuten julkisasiamies on olennaisilta osin esittänyt ratkaisuehdotuksensa 97 kohdassa.
- 65 Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä on tarkistaa, ovatko KN:n perilliset osoittaneet sen, että heidän tilanteensa kuuluu vuoden 2001 ja vuoden 2009 päätösten soveltamisalaan, ja erityisesti sen, että heidän kyseisten lopullisten päätösten jälkeen nostamansa mitättömyyskanteen ja vahingonkorvauskanteen kohteena olevien väitettyjen rikkomisten luonne sekä aineellinen, henkilöllinen, ajallinen ja alueellinen ulottuvuus vastaavat kyseisissä päätöksissä todettujen rikkomisten luonnetta ja ulottuvuuksia.
- 66 Jos näin ei ole ja jos mainituissa päätöksissä todetut rikkomiset ovat vain osittain yhteneväiset niiden rikkomisten kanssa, joihin KN:n perillisten nostamien kanteiden yhteydessä vedotaan, samoihin päätöksiin voidaan vedota indisiolina niistä tosiseikoista, joihin kyseisissä päätöksissä esitetyt toteamukset liittyvät.
- 67 Ensimmäiseen kysymykseen on edellä esitetyn perusteella vastattava, että SEUT 101 artiklaa, sellaisena kuin se on pantu täytäntöön asetuksen N:o 1/2003 2 artiklalla ja luettuna yhdessä tehokkuuseräkkeen kanssa, on tulkittava siten, että kantajan on katsottava osoittaneen kansallisen kilpailuviranomaisen päätöksessä, josta on nostettu kumoamiskanne toimivaltaisissa kansallisissa tuomioistuimissa mutta josta on tullut lopullinen kyseisten tuomioistuinten pysytettyä sen, todetun kilpailuoikeuden rikkomisen sekä SEUT 101 artiklan 2 kohdan nojalla nostetun mitättömyyskanteen että SEUT 101 artiklan rikkomisen perusteella nostetun vahingonkorvauskanteen yhteydessä, kunnes toisin todistetaan, jolloin kyseisessä 2 artiklassa määritelty todistustaakka siirtyy vastaajalle, kunhan kyseisten kanteiden kohteena olevan väitetyn rikkomisen luonne sekä aineellinen, henkilöllinen, ajallinen ja alueellinen ulottuvuus ovat samat kuin mainitussa päätöksessä todetun rikkomisen luonne sekä aineellinen, henkilöllinen, ajallinen ja alueellinen ulottuvuus.

Toinen kysymys

- 68 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee toisella kysymyksellään lähinnä, onko SEUT 101 artiklaa tulkittava siten, että jos kantaja pystyy osoittamaan kyseisen artiklan rikkomisen, joka on sekä sen SEUT 101 artiklan 2 kohdan nojalla nostaman mitättömyyskanteen että sen

kyseisestä rikkomisesta aiheutuneen vahingon korvaamista koskevan vahingonkorvauskanteen kohteena, kyseisten kanteiden kohteena olevat SEUT 101 artiklan vastaiset sopimukset ovat kokonaisuudessaan mitättömiä.

- 69 Tältä osin on muistutettava, että SEUT 101 artiklan 2 kohdan mukaan kyseisessä artiklassa kielletyt sopimukset tai päätökset ovat mitättömiä.
- 70 Tämä mitättömyys, johon kaikki voivat vedota, velvoittaa tuomioistuinta, jos SEUT 101 artiklan 1 kohdan soveltamisedellytykset täyttyvät eikä asianomainen sopimus oikeuta SEUT 101 artiklan 3 kohdan mukaisen poikkeuksen myöntämistä. Koska SEUT 101 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu mitättömyys on luonteeltaan ehdotonta, kyseisen määräyksen nojalla mitättömällä sopimuksella ei ole vaikutusta sopimuspuolten välisissä suhteissa eikä siihen voida vedota kolmansia vastaan. Lisäksi mitättömyys voi vaikuttaa kyseessä olevan sopimuksen tai päätöksen kaikkiin menneisiin tai tuleviin vaikutuksiin (tuomio 20.9.2001, Courage ja Crehan, C-453/99, EU:C:2001:465, 22 kohta).
- 71 SEUT 101 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu mitättömyys koskee ainoastaan SEUT 101 artiklan 1 kohdan vastaisia sopimusmääräyksiä. Mitättömyyden seuraukset sopimuksen muiden osien kannalta eivät kuulu unionin oikeuden soveltamisalaan. Kansallisen tuomioistuimen on arvioitava tällaisia seurauksia sen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti, johon se kuuluu (ks. vastaavasti tuomio 14.12.1983, Société de vente de ciments et bétons de l'Est, 319/82, EU:C:1983:374, 12 kohta).
- 72 Kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on sovellettavan kansallisen oikeuden perusteella arvioida sen, että tietyt sopimusehdot ovat mahdollisesti mitättömiä SEUT 101 artiklan 2 kohdan perusteella, ulottuvuutta ja vaikutuksia sopimussuhteiden kokonaisuuteen (tuomio 18.12.1986, VAG France, 10/86, EU:C:1986:502, 15 kohta).
- 73 Niinpä SEUT 101 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu mitättömyys koskee ainoastaan niitä sopimuksen osia, jotka kielletään SEUT 101 artiklan 1 kohdassa. Mitättömyys koskee koko sopimusta vain, jos kyseisiä osia ei voida erottaa sopimuksesta itsestään (ks. vastaavasti tuomio 28.2.1991, Delimitis, C-234/89, EU:C:1991:91, 40 kohta).
- 74 Toiseen kysymykseen on edellä esitetyn perusteella vastattava, että SEUT 101 artiklaa on tulkittava siten, että jos kantaja pystyy osoittamaan kyseisen artiklan rikkomisen, joka on sekä sen SEUT 101 artiklan 2 kohdan nojalla nostaman mitättömyyskanteen että sen kyseisestä rikkomisesta aiheutuneen vahingon korvaamista koskevan vahingonkorvauskanteen kohteena, kansallisen tuomioistuimen on johdettava tästä kaikki seuraukset ja pääteltävä erityisesti, että kaikki SEUT 101 artiklan 1 kohdan vastaiset sopimusehdot ovat SEUT 101 artiklan 2 kohdan nojalla mitättömiä ja että mitättömyys ulottuu kyseessä olevaan sopimukseen kokonaisuudessaan vain, jos kyseisiä osia ei voida erottaa sopimuksesta itsestään.

Oikeudenkäyntikulut

- 75 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) SEUT 101 artiklaa, sellaisena kuin se on pantu täytäntöön [SEUT 101 ja SEUT 102] artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16.12.2002 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 2 artiklalla ja luettuna yhdessä tehokkuusperiaatteen kanssa, on tulkittava siten, että kantajan on katsottava osoittaneen kansallisen kilpailuviranomaisen päätöksessä, josta on nostettu kumoamiskanne toimivaltaisissa kansallisissa tuomioistuimissa mutta josta on tullut lopullinen kyseisten tuomioistuinten pysytettyä sen, todetun kilpailuoikeuden rikkomisen sekä SEUT 101 artiklan 2 kohdan nojalla nostetun mitättömyyskanteen että SEUT 101 artiklan rikkomisen perusteella nostetun vahingonkorvauskanteen yhteydessä, kunnes toisin todistetaan, jolloin kyseisessä 2 artiklassa määritelty todistustaakka siirtyy vastaajalle, kunhan kyseisten kanteiden kohteena olevan väitetyn rikkomisen luonne sekä aineellinen, henkilöllinen, ajallinen ja alueellinen ulottuvuus ovat samat kuin mainitussa päätöksessä todetun rikkomisen luonne sekä aineellinen, henkilöllinen, ajallinen ja alueellinen ulottuvuus.
- 2) SEUT 101 artiklaa on tulkittava siten, että jos kantaja pystyy osoittamaan kyseisen artiklan rikkomisen, joka on sekä sen SEUT 101 artiklan 2 kohdan nojalla nostaman mitättömyyskanteen että sen kyseisestä rikkomisesta aiheutuneen vahingon korvaamista koskevan vahingonkorvauskanteen kohteena, kansallisen tuomioistuimen on johdettava tästä kaikki seuraukset ja pääteltävä erityisesti, että kaikki SEUT 101 artiklan 1 kohdan vastaiset sopimusehdot ovat SEUT 101 artiklan 2 kohdan nojalla mitättömiä ja että mitättömyys ulottuu kyseessä olevaan sopimukseen kokonaisuudessaan vain, jos kyseisiä osia ei voida erottaa sopimuksesta itsestään.

Allekirjoitukset